

Heraldica varia

Forskning i Österled

TARTU

De svenska historiedagarna var år 2002 förlagda till Tartu, (tidigare Dorpat), i Estland den 27–29 september. Det var ett rikt utbud av föredrag och seminarier. En del behandlade naturligtvis vår gemensamma historia med Estland och Livland, med bland annat ett seminarium om Axel Oxenstierna som statsman och magnat sett ur ett baltiskt perspektiv.

Efter historiedagarna stannade jag kvar i Tartu för att i några dagar forska i Estlands historiska arkiv som ligger i Tartu. Där förvaras alla officiella arkivalier från tiden före 1940. Jag konstaterade att oändligt mycket är bevarat långt tillbaka, trots alla orostider som varit. Det finns bl.a. många gamla ministerialböcker bevarade.

Jag studerade ett flertal ätter på Ösel tack vara förnämliga register upplagda familjevis. Jag hade tur, för just när jag var där fanns det en heraldisk utställning med bl.a. fotografier av flera sköldebrev, varav flertalet var svenska. Att inventera svenska sköldebrev var även en av anledningarna till mitt besök. Jag fann elva svenska originalsköldebrev, varav sju rörde ointroducerade ätter, två av dessa är ej nämnda i Schlegel&Klingspor (Wartman 1585 och Römlingen 1594).

TALLIN

Efter väl förrättade forskningar i Tartu följde ett par hektiska dagar i Tallin (tidigare Reval). Där besökte jag Stadsarkivet som i samarbete med Historiska arkivet i Tartu hade en del av den heraldiska utställningen. Den var mycket omfattande och intressant med bl.a. sköldar som tidigare hade varit uppsatta på Riddarhuset i Tallin. Jag besökte även Svenska ambassaden som delvis är ett gammalt stadspalats och har tillhört den svenska ätten von Rosen af Kardina, som 1971 introducerades här på Riddarhuset. Ett heraldiskt måste är Domkyrkan i Tallin som har den största samling begravningsvapen jag någonsin sett. Nikolai kyrkan har också en fin samling, men den är mindre.

DEPONERING AV SKÖLDEBREV

Många ätter har valt att deponera sina originalsköldebrev på Riddarhuset där de förvaras i specialinredda skåp i ett av Riksarkivet godkänt valv. Nyligen har följande sköldebrev deponerats: Friherrebrevet i original för *friherrliga ätten von Platen nr 313*, utfärdat den 1 november 1797 av Konung Gustaf Adolph (Gustav IV Adolf) på Stockholms slott. Vapnet innehåller något för svensk heraldik helt unikt, två mot varandra vända svarta *mar-kattehuvuden*, nedtill betäckta med varsin svart örvinge.

Vapenritningen i original för *friherrliga ätten von Platen nr*

313, gjord av riksheraldikern Schönfeldt och approberad av Konung Gustaf Adolph (Gustav IV Adolf).

Vapenritningen i original för *adliga ätten von Platen nr 2128*, approberad den 18 juni 1779 av Konung Gustaf (Gustav III) i lägret på Ladugårds gårde. Det intressanta är att ätten naturaliserades den 23 oktober 1778 med tidigare vapen och sköldemärke utan att särskilt sköldebrev utfärdades, men att man tydligen ansåg sig behöva bestämma vapnets utseende genom särskild fastställd ritning.

Preussiskt friherrebrev i original för översten Ernst Friedrich von Platen till Granzkevitz (1762–1827) utfärdat den 17 januari 1816 av Konung Friedrich Wilhelm III i Berlin. Ätten utdog med sonen Malte Carl Adolph 1837. Intressant är att skölden åtskiljs från övriga ätter von Platen medelst en blå bård.

Vapenritningen i original för *adliga ätten Rabenius nr 2311*, gjord den 4 maj 1836 av riksheraldikern Wetterstedt och gillad av Konung Carl Johan (Karl XIV Johan).

Originalsköldebrevet för *adliga ätten von Malmberg nr 2337*. Ätten adlades redan den 23 april 1816 av Konung Carl (Karl XIII) jämlikt 37 paragrafen 1809 års regeringsform, vilket innebär att endast huvudmannen innehar adlig värdighet. Sköldebrevet är dock utfärdat först den 27 mars 1862 av Konung Carl (Karl XV) på Stockholms slott. Tilläggas kan att vapenritningen i original gjord den 17 juli 1862 av riksheraldikern Stiernstedt och gillad av Konung Carl (Karl XV) redan sedan tidigare förvaras i Riddarhuset.

Vi vill ännu en gång påminna om möjligheten att på ett tryggt och säkert sätt och utan kostnad deponera sköldebrevet på Riddarhuset. Kontakta gärna riddarhusgenealogen för närmare information.

ANNAT JUNGFRUSTIFT

Mårten Blad har i en c-uppsats i historia framlagd vid Universitetet i Linköping 2002 på ett mycket intressant sätt skildrat Adliga jungfrustiftet i Norrköpings öden. Detta är i det närmaste okänt vid sidan av det mera kända och fortfarande såsom pensionsfond existerande Vadstena adliga jungfrustift. Det var genom en donation av greve Carl Fredrik Scheffer som Norrköpings adliga jungfrustift bildades. Verksamheten startade 1784 i ett för ändamålet införskaffat hus i Norrköping, och bestod stiftet av en priorinna och sex stiftsjungfrur. Redan från början var dock ekonomin ansträngd och husets med tiden allt sämre skick gjorde att verksamheten upphörde 1800. Tillgångarna omvandlades till Grevliga Schefferska stiftningen, vilken än i dag förvaltas av Riddarhuset.

Per Nordenvall, riddarhusgenealog